

Gösta Wikforss
Jubileumstext 1990

Eriksbergskyrkan 30 år

När man från innerstaden närmar sig stadsdelen Eriksberg i Uppsala är det första man ser den vita Eriksbergskyrkan. Den ligger på en höjdslutning. Självklart och vackert reser den sig mot himlen. Den stora kopparklädda kyrkporten bjuder välkommen in. Till höger om entrén förenad med en låg sidobyggnad reser sig kampanilen ur berget. Den ger kraft och balans. Den starkt kuperade tomten har skickligt utnyttjats till en souterrängvåning för det sidoorienterade församlingshemmet. Församlingslokalerna är grupperade runt en inbyggd gård med spegeldamm och vådräd.

Markbehandlingen är suverän med bergknallar i dagen, sparsam vegetation, lugna gräsytor, grusplan och generösa entrétrappor i granit. Kyrkan är mästerligt planerad, formad och förlagd.

Här spåras ingen tillfällig arkitektonisk trend. Formen är hämtad från uppländsk kyrkotradition. Den bär kyrkans urgamla budskap vidare i trygg tradition. Därför lever den. Är en byggnad fortfarande rätt i tiden trots sina 30 år.

Den invigdes 1960 och är en av tre stadsdelskyrkor från 1950-talet med samma arkitekt, Sten Hummel-Gumaelius. De andra två är Salabackekyrkan och Norrstrandskyrkan i Karlstad.

Under 1950-talet byggdes många stadsdelskyrkor. Kyrkan hade fått en vidgad social och kyrklig uppgift i de växande städerna. Förutom kyrkor behövdes det församlingshem med ungdomslokaler och expeditioner för kyrkligt arbete. Man talade om en kyrklig samlingsplats i den nya stadsdelen.

De nybyggda villorna – egnahemmen – kom att kallas småhus. Och världsligt följsamt döptes stadsdelskyrkorna om till småkyrkor. En onödig och ovärdig benämning som kanske medfört att alltför många av senare tiders stadsdelskyrkor fått en allt annat än traditionellt kyrklig prägel.

Kyrkorummet har där många gånger förvisats till en sekundär plats och centralt har placerats lokaler för barn, ungdomar, pensionärer, expeditioner, underhållning och motion. När man gläntar på den kyrkdörren möts man av en doft av saft och kaffe, inte av orgelmusik. Den moderna småkyrkans arkitektur har blivit trendig, krånglats till och är stundom svår att skilja från lekskolan eller kvartergården och klockstapeln har kamouflerats till oigenkännlighet invid den dominerande parkeringsplatsen långt från lokal kultur och tradition.

Men inte så i Eriksbergskyrkan. Utan att ge avkall på kyrkorummets självklara dominans fungerar där församlingshemmet för barn, ungdomar och äldre på ett osökt och stimulerande sätt. Man kan få gemenskap utan att störa varandra.

Kyrkan är byggd av genuina material som ger god hållbarhet och åldras vackert: betong, tegel, granit, smide, glas, furu, gran, ek.

Ytterväggarna både på utsidan och insidan är av spritputsad betong som vitmålats. Kampanilen står ensam i obehandlad betong. Kyrkans golv är lagt i ett enkelt men genomtänkt mönster av rött planslipat, oxanimpregnerat tegel.

Det välvda taket i kyrksalen är utfört av obehandlad granpanel på trästomme.

Kyrksalen är 11 meter bred, 22 meter lång och högsta höjden är 9 meter.

Kyrkans fasta kyrkbänkar ger plats åt 180 personer och kan genom insatta stolar ge plats åt ytterligare ca 60 personer.

Kyrksalen kan förenas med den intilliggande 90 m² stora församlingssalen genom vikhägar.

Arkitekten har skapat ett harmoniskt kyrkorum genom kontrasten mellan de låga sidogångarna och det höga valvet över mittskeppet. Dagsljuset faller in genom en småmönstrad glasvägg mot pation och mot baptesterian till vänster om koret.

I fonden av mittskeppet gnistrar ett litet korfönster, utfört i verre en dalles-teknik.

Genom detta begränsade men väl behärskade dagsljus förstärks rumsvolymen, samtidigt som rummet blir intimt och rofyllt.

Det som inte är lika bra är det artificiella ljuset, som är placerat på pelarna. Att ge ett kyrkorum rätt ljus och ljusstyrka är svårt. Men visst kan det lätt rättas till.

Kyrkorummet får sin harmoni och lugn inte minst av att arkitekten själv har svarat för inredningen och föreslagit och styrt den konstnärliga utsmyckningen genom att välja konstnärer som stod honom idémässigt nära.

En engagerad byggnadskommitté med en så erfaren kyrkobyggare som domprosten Clarence Nilsson förstod nödvändigheten av att ge arkitekten förtroende och frihet.

Kyrkbänkarna understryker rummets stramhet genom sin enkla form i klarlackad furu. Altaret växer upp ur golvet med stenfot i

huggen granit och bordskiva av sågad granit. Korskranket av smide, ek och knäfallbänk som har varit klädd med fårull från utegångsfår. Tyvärr har man bytt detta mot tyg i rödaktig färg.

Dopfunten med traditionell tung form är huggen i röd sandsten från Lemunda. Predikstolen på en fot av sandsten är helt klädd med handbroderade och guldbroderade kläden som harmoniserar med rummets färger.

Orgeln, som är placerad på en orgelläktare ovan entrén, är byggd i ek. Den har ljudande fasad av koppar.

Eriksbergskyrkans arkitekt är Sten Hummel-Gumaelius (1906-1986). Han var privatpraktiserande arkitekt i Uppsala under större delen av sitt liv. Bland andra byggnader i Uppsala som han ritade kan nämnas Bror Hjort-huset, Smålands nation, sjuksköterskeskolan, SalaBacke-kyrkan.

Han var en utomordentligt noggrann och kunnig arkitekt och hade stor kännedom om byggnadsmaterial och dess åldrande egenskaper. Han behärskade färg, form, material för varje byggnadsdetalj och kunde därigenom nå harmonisk helhet i sina verk. Hans arkitektur var förankrad i svensk byggnadstradition utan att vara nostalgiskt avbildande.

Han sökte samarbete med goda yrkesmänniskor och konstnärer.

I Eriksbergskyrkan samarbetade han exempelvis i markplanering med trädgårdsarkitekten Ulla Bodorff, i skapandet av fönsterpartier med konstnären Jan Brazda och med predikstolens reliefbroderade kläden med textilkonstnären Anna Lisa Odelqvist. Andra konstnärer var Ingrid Atterberg som i keramik utfört piscinan utanför sakristian, Eric Stål som bland annat utfört gårdskulpturen och Erik Jerkeman som svarar för altarets krucifix.